
Co nového v prevenci škod způsobených alkoholem, tabákem a jinými látkami u dětí a dospívajících

---

Nešpor K.

Toblerová v polovině 90. let na základě meta-analýzy uvedla, že za účinné (tj. schopné ovlivnit chování) lze považovat pouze interaktivní programy, které využívají nácvik dovedností potřebných k životu (Tobler, 1995). S odstupem deseti let je užitečné se zamyslet nad tím, co je v této oblasti nového.

- **Interaktivnost:** Sussman a spol. (2003) uvádějí, že program „Project Towards No Drug Abuse“ byl efektivní pouze ve „vysoce interaktivní“ verzi, ne však v jiné méně interaktivní verzi. Důležitý tedy není pouze obsah, ale také způsob podání.
- **Dovednosti potřebné pro život:** Programy založené na nácviku dovedností potřebných pro život (dovednosti odmítání, řešení problémů, relaxační dovednosti atd.) nacházejí v literatuře nadále podporu. Ukázalo se dokonce, že patrně nejznámější z nich „Life skills training program“ je účinný také v modifikaci pro děti na nižším stupni základních škol (Botvin a spol., 2003). Nácvik dovedností potřebných pro život se těší podpoře Světové zdravotnické organizace. Ta ho doporučuje i v jiných oblastech podpory zdraví, např. v prevenci AIDS a dalších infekčních onemocnění nebo při prevenci násilného chování (Skills for Health, 2003). Nácvik dovedností potřebných pro život je použitelný i u dětí a dospívajících se zvýšeným rizikem (Roe a Becker, 2005).
- **Rodiče:** Dalším trendem je zapojovat rodiče do prevence u celé dětské populace a zejména u ohrožených (např. Wu a spol., 2003). V této souvislosti lze zmínit program „Strengthening Families Program“. Ten je zaměřen na 6 až 10leté děti rodičů, kteří užívají drogy. Program zahrnuje 14 sezení. V každém sezení se během první hodiny pracuje s dětmi a rodiči odděleně a během druhé hodiny se s nimi pracuje společně a nacvičují se dovednosti potřebné pro rodinný život. To je následováno společným

jídlem a zábavnými aktivitami. Cílem tréninku rodičů je nácvik rodičovských dovedností a snižování jejich abúzu návykových látek. Cílem práce s dětmi je nácvik sociálních dovedností, snižování jejich negativního chování a nácvik chování, které je sociálně akceptovatelné. Cílem práce s celou rodinou je zlepšovat rodinné prostředí a nacvičovat nově získané vzorce chování. Výsledky zahrnovaly snižování počtu rodinných konfliktů, zlepšenou komunikaci v rodině, lepší organizaci rodinného života, snížení poruch chování u dětí a jejich agresivity a nižší užívání drog.

- **Peer prvek:** Účast předem připravených zdravě žijících vrstevníků se podle literatury jeví jako prospěšná. Není však bezpodmínečně nutná, jak se předpokládalo v první polovině devadesátých let.
- **Prevence ve společnosti:** Programy založené ve společnosti využívají zpravidla řadu modalit. Organizace těchto programů i hodnocení jejich efektivity je nejobtížnější. Montoya a spol. (2003) uvádějí, že se efektivní prevence vyznačuje účastí rodičů, nácvikem dovedností potřebných pro život a dovedností odmítání, normativním vzděláváním, prosazováním a naplňováním zákonných norem, účastí (zdravě žijících) vrstevníků, vhodnou účastí médií a schopností udržet účastníky v programu dostatečně dlouho.

Souhrn a závěr

Novější výzkumy potvrdily užitečnost interaktivních programů zaměřených na získávání relevantních dovedností potřebných pro život. Potvrzuje se také význam rodičů při prevenci. Důležité je i snižování dostupnosti alkoholu, tabáku, drog a hazardních her pro děti a dospívající.

Tato práce vznikla v rámci Evropského akčního plánu o alkoholu a je možné ji šířit bez omezení.

Dodáno redakci: 19. 1. 2006

Prim. MUDr. Karel Nešpor, CSc.
Psychiatrická léčebna Bohnice
Ústavní 91
181 02 Praha 8
e-mail: nespor.k@seznam.cz